

7. Пособие по налоговой политике / Под ред. Партасарати Шома. – Вашингтон: МВФ, 1995. – 387 с.

8. Симоненко В.К. Податковий кодекс України: що залишилося за бортом проекту / В.К. Симоненко // Голос України №158 від 27.08.2010.

9. Сідельникова Л.П. Оподаткування суб'єктів підприємництва: Навч. посібник / Л.П. Сідельникова, Т.В. Чижова, Я.В. Якуша. – К., 2013. – 424 с.

10. Соколовська А.М. Основи теорії податків: Навчальний посібник / А.М. Соколовська. – К., 2010. – 326 с.

М.Р. КОВАЛЬСЬКИЙ,
к.н.д.у., доцент, Київський славістичний університет

Державне управління землями водного фонду

Стаття присвячена визначенню напрямів державного регулювання землями водного фонду України. В результаті проведеного аналізу автор звернув увагу на проблеми державного регулювання користування землями водного фонду.

Ключові слова: механізм державного управління, державне регулювання, земельні ресурси, водні об'єкти.

Статья посвящена определению направлений государственного регулирования земель водного фонда Украины. В результате проведенного анализа автор обратил внимание на проблемы государственного регулирования пользования землями водного фонда.

Ключевые слова: механизм государственного управления, государственное регулирование, земельные ресурсы, водные объекты.

Article is devoted to defining areas of state regulation of land and water fund Ukraine. The analysis of the author drew attention to the problems of state regulation of the use of water fund lands.

Keywords: mechanism of Public administration, regulation and land resources, water.

Постановка проблеми. Здавна в Україні являють цінність земельні ділянки, що розташовані біля водних об'єктів. Такі ділянки завжди продуктивні для господарства, промисловості та містобудування. Землі водного фонду виділені в окрему категорію земель, та, враховуючи важливість таких земель у забезпеченні охорони та раціонального використання водних ресурсів, існує необхідність надання їм спеціального державного регулювання.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена тим, що сьогоденне державне управління свідчить про повну незацікавленість держави збереження земель водного фонду для людських і державних потреб, що зумовлено специфікою земель даної категорії та суперечностями, що існують між земельним та водним законодавством.

Питання режиму управління землями водного фонду розглядалися на сторінках юридичної літератури такими вчени-

ми, як А.П. Гетьман (7), П.Ф. Кулинич (6), В.В. Носік (9), М.В. Шульга (10) та інші.

При всій важливості проведених наукових досліджень у сфері державного управління загалом окремі аспекти удосконалення механізму, пов'язаного з особливостями використання земель водного фонду, а саме – права оренди земельних ділянок водного фонду як самостійного різновиду права користування землею.

Мета статті. Вимагають перегляду й подальшого удосконалення механізми державного регулювання права оренди земельних ділянок водного фонду як самостійного різновиду права користування землею. Тому всебічне вивчення сучасного стану державного регулювання права користування земельними ділянками водного фонду в умовах інтеграції і економічної нестабільності країни для упередження загроз різних факторів є актуальним завданням, що потребує невідкладного вирішення.

Виклад основного матеріалу. Землі водного фонду особливі розміщенням на них певного водного об'єкта. Відповідно до Водного кодексу України [1] всі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд. До водного фонду України належать: поверхневі води: природні водойми (озера), водотоки (річки, струмки), штучні водойми (водосховища, ставки) і канали, інші водні об'єкти, підземні води та джерела, внутрішні морські води та територіальне море. Поверхневими водами вважаються води різних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні. Підземними водами є води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах. Водні об'єкти поділяються на об'єкти загальнодержавного та місцевого значення. До водних об'єктів загальнодержавного значення належать: внутрішні морські води та територіальне море; підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання; поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їхні притоки всіх порядків; водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних. До водних об'єктів місцевого значення

належать: поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення; підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

Державне управління у сфері охорони поверхневих і підземних вод є визначальною долею охорони вод. В основі державного управління охорони вод знаходиться правова сукупність норм, які визначають його цілі, межі та методи регулювання. Тобто право є визначальним елементом державного управління в сфері охорони вод. Проте окрім заходів, які безпосередньо пов'язані з правом, включає також організаційні, економічні методи, які спрямовані на забезпечення збереження, науково обґрунтованого та раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки. Державне управління здійснюється шляхом встановлення екологічних вимог, норм і правил щодо раціонального використання, охорони і відтворення водних ресурсів. Крім того, існують системи відповідальності за порушення правил водокористування, користування землями водного фонду, залучення громадськості до питань охорони водних ресурсів. До числа водоохоронних заходів віднесені: утворення водоохоронних зон, прибережних захисних смуг, зон санітарної охорони водних об'єктів, смуг відведення, берегових смуг водних шляхів тощо. Так, водоохоронні зони створюються для найбільш сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколводних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах є також заходом правової охорони вод. Державне управління землями водного фонду включає такі принципи: стійкий розвиток поєднання басейнового і адміністративно-територіального способів управління, розмежування функцій охорони і функцій господарського використання вод.

Єдину систему органів управління, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері використання і охорони земель водного фонду, утворюють: Верховна Рада України; Верховна Рада Автономної Республіки Крим; Кабінет Міністрів України; обласні ради, міські Києва та Севастополя; районні ради; сільські, селищні, міські та районні у містах ради та інші державні органи відповідно до законодавства України.

Органами виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган вико-

навчої влади, що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, та інші органи відповідно до законодавства.

До сфери державного управління щодо використання та охорони водних ресурсів входять: складання (визначення) водогосподарського балансу, державний моніторинг водних об'єктів, державний облік поверхневих і підземних вод, державний контроль за використанням і охороною водних об'єктів, нормування і ліцензування в сфері використання і охорони водних об'єктів. Водогосподарські баланси – розрахункові матеріали, які зіставляють потребу у воді з наявними на певній території водними ресурсами. Баланси призначені для оцінки наявності ступеня використання водних ресурсів на території держави. Користування землями водного фонду регулюється Земельним кодексом України і Водним кодексом України. Порядок надання земель водного фонду в користування та припинення права користування ними встановлюється земельним законодавством. У постійне користування землі водного фонду надаються водогосподарським спеціалізованим організаціям, іншим підприємствам, установам і організаціям, в яких створено спеціалізовані служби з догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами та підтримання їх у належному стані. В тимчасове користування за погодженням з постійними користувачами земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення та берегових смуг водних шляхів можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземним юридичним та фізичним особам для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт. Користування цими ділянками у зазначених цілях здійснюється з урахуванням вимог щодо охорони річок і водойм від забруднення, засмічення та замулення, а також із додержанням правил архітектури планування приміських зон та санітарних вимог у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Право користування земельною ділянкою на землях водного фонду виникає після встановлення меж цієї ділянки у природі (на місцевості) і одержання відповідного документа, що посвідчує це право. Право постійного користування землями водного фонду посвідчується свідоцтвом, яке видають і реєструють державні реєстратори. Право тимчасового користування землями водного фонду оформляють договором, який укладається між відповідною радою і юридичною або фізичною особою. Користувачі земель водного фонду зобов'язані: виконувати заходи щодо охорони земель від ерозії, підтоплення, забруднення відходами виробництва, хімічними і радіоактивними речовинами та інших процесів руйнування; суворо дотримуватися встановленого режиму для зон санітарної охорони, прибережних захисних смуг, смуг відведення, берегових смуг водних шляхів;

запобігати проникненню у водні об'єкти стічних вод, пестицидів і добрив через прибережні захисні смуги.

На земельних ділянках дна річок, озер, водосховищ, морів та інших водних об'єктів можуть проводитися роботи, пов'язані з будівництвом гідротехнічних споруд, поглибленням дна для судноплавства, видобуванням корисних копалин (крім піску, гальки і гравію в руслах малих та гірських річок), прокладанням кабелів, трубопроводів, інших комунікацій, а також бурові та геологорозвідувальні роботи. Дозволи на проведення зазначених робіт видаються в установленому законом порядку. Користування землями прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм і на островах здійснюється у режимі обмеженої господарської діяльності. На зазначених землях забороняється діяльність, що негативно впливає або може вплинути на їхній стан чи суперечить їхньому призначенню, зокрема: розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і заліснення), а також садівництво та городництво; зберігання та застосування пестицидів і добрив; улаштування літніх таборів для худоби; будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів; миття і обслуговування транспортних засобів та техніки; улаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо. Під час користування землями прибережних захисних луг уздовж морів, морських заток, лиманів і на островах забороняється: застосування стійких і сильнодіючих пестицидів; улаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод; улаштування вигребів для накопичення господарсько-побутових стічних вод обсягом більш як один кубічний метр на добу; улаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезараження рідких відходів.

Користувачі, що експлуатують гідротехнічні (водопідпірні, водопропускні, водозахисні або водозабірні) споруди водогосподарських систем, зобов'язані дотримуватися встановлених режимів їхньої роботи та правил експлуатації, здійснювати посадку, догляд та охорону лісів у смугах відведення каналів, гідротехнічних та інших споруд міжгосподарського значення. На ділянках із штучно створеними лісонасадженнями та природними лісами у смугах відведення каналів, гідротехнічних споруд та інших споруд міжгосподарського значення допускаються рубки догляду та санітарної рубки, що проводяться згідно з рекомендаціями органів лісового господарства.

За використанням та охороною земель водного фонду здійснюється державний контроль у встановленому законодавством порядку. Для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколководних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм встановлюються водоохоронні зони. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в

них затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 08.05.96 №486 [5]. Цей порядок установлює єдиний правовий механізм визначення розмірів і меж водоохоронних зон та ознаки їхнього правового режиму. Водоохоронні зони встановлюють для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їхнього забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколководних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ та інших водойм. До складу водоохоронних зон обов'язково входять заплава річки, перша надзаплавна тераса, бровки і круті схили берегів, а також прилеглі балки та яри. Розміри і межі водоохоронних зон визначають проектом на основі нормативно-технічної документації. Враховуючи, що ліси мають значну водоохоронну функцію, межі водоохоронних зон у них не встановлюють.

Сьогодні існує багато порушень, пов'язаних із регулюванням режиму використання водних об'єктів, наданих в оренду. Найпоширеніше це спроба обійти процедуру аукціону на отримання водного об'єкта в оренду. Згідно зі ст. 135 Земельного кодексу України [2] процедура аукціону є обов'язковою, крім випадків, передбачених ст. 134 Земельного кодексу України. Відповідно незаконно орендований водний об'єкт без проведення аукціону має бути вилучений у судовому порядку. Також спостерігається перевищення повноважень місцевими радами та державними адміністраціями при оренді водних об'єктів, багато водних об'єктів та земельних ділянок водного фонду надаються місцевими радами та державними адміністраціями з перевищенням їх компетенції. У разі надання земельної ділянки за межами населеного пункту місцевим радам або державною адміністрацією у межах населеного пункту відповідний договір оренди та рішення підлягають визнанню недійсними як укладені з порушенням вимог закону та з перевищенням повноважень. Помітна і незаконна забудова на території водоохоронних зон та прибережних захисних смугах, фермерам передаються у тимчасове користування земельні ділянки навколо водного об'єкта; вони, своєю чергою, без відповідних дозволів починають будівництво виробничих приміщень у водоохоронній зоні або прибережній захисній смузі, необхідних для зберігання кормів, знарядь вилову, засобів перевезення риби та ставків для розведення риби. Особливо багато порушень, пов'язаних з обмеженням вільного відвідування ставків та пляжів. У буденному житті спостерігаються випадки порушень обмеження безперешкодного доступу відвідування пляжів та ставків. Уздовж узбережжя Азовського і Чорного морів перебувають охоронювані приватні пляжі, огорожені парканом, що є порушенням, адже законодавство надає безперешкодний та безкоштовний доступ громадянам для водокористування. Також Конституція України [4] зазначає про вільний доступ громадян до пляжів.

Законодавство України визначає відповідальність за порушення водного законодавства, яка тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність за порушення безперешкодного

доступу до водних об'єктів, однак випадки притягнення до відповідальності винних осіб поодинокі.

Висновки

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що державне регулювання користування землями водного фонду необхідно здійснювати за умови забезпечення режиму використання земельних ділянок та інших об'єктів нерухомості, розташованих у межах водоохоронних зон та зон спеціальної охорони джерел питного водопостачання. Тобто державним управлінням має бути забезпечено дотримання особливого правового режиму використання водних об'єктів, адже сьогоднішнє управління не є задовільним та потребує подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Водний кодекс України від 06.06.95 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №24. – Ст. 189.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3–4. – Ст. 27.
3. Земельний кодекс України: наук.–практ. комент. / За ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. – Вид. 6–те, допов. – Х.: Одиссей, 2009. – 624 с.
4. Конституція України зі змінами та доповненнями, внесеними 19.09.2013.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.96 №486 «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них».

6. Кулинич П.Ф. Правовий режим земель водного фонду // Земельне право України: теорія і практика. – 2008. – №5–6. – С. 18–31.
7. Гетьман А.П., Шульга М.В. Екологічне право України: Підручник. – К., 2001.
8. Кухтин П.В., Левов А.А., Лобанов В.В., Семкина О.С. Управление земельными ресурсами: Учеб. пособие. – СПб.: Питер, 2005. – 384 с.
9. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – Юрінком Інтер, 2006– 212 с.
10. Шульга М.В. 3–51 Земельне право України: Підручник – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 263 с.
11. Романова О.А. Правове регулювання водоохоронних зон // Науково–практичний та інформаційно–аналітичний щомісячний журнал «Аграрне та земельне право». Глав. ред.: А.І. Бобильов. – Вид. дім «Право і держава». – 2008 №6 (42). – С. 85.
12. Пересоляк В.Ю. Формування механізму державного управління земельними ресурсами населених пунктів: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. – Л., 2006. – 20 с.
13. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.99 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №20–21. – Ст. 190.
14. Про оренду землі: Закон України від 06.10.98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №46–47. – Ст. 280; ... в ред. Закону від 02.10.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №10. – Ст. 102.
15. Про затвердження порядку користування землями водного фонду: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.96, №502. // ЗП України. – 1996. – №21. – Ст. 34.

УДК 339.72

Б.О. БОНДАРЕНКО,

здобувач, кафедра міжнародних фінансів, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Досвід протидії кризі в банківській системі ЄС

У статті проведено аналіз особливостей використання антикризових заходів Європейським центральним банком. Досліджено основні шляхи подолання кризи в банківському секторі ЄС.

Ключові слова: банківська система, Європейський Союз, криза.

В статье проведен анализ особенностей использования антикризисных мер Европейским центральным банком. Исследованы основные пути преодоления кризиса в банковском секторе ЕС.

Ключевые слова: банковская система, Европейский союз, кризис.

The article researches the particularities of the crisis management measures used by the European Central Bank. Main approaches of the overcoming of the crisis in the European Union banking sector are disclosed.

Keywords: banking system, European union, crisis.

Постановка проблеми. Масштабна світова фінансова криза, що бере свій початок з іпотечної кризи у США, охопила більшість країн світу, найбільше відбилася на банківському секторі та підірвала репутацію багатьох національних регуляторів і міжнародних фінансових організацій. У зв'язку з цим обрана тема дослідження є актуальною.

Основною **метою статті** є розгляд основних шляхів подолання Європейською системою центральних банків (далі – ЄСЦБ) кризових явищ для запровадження їхнього досвіду в національній банківській системі України.

Виклад основного матеріалу. Європейська система центральних банків – система, до якої входять Європейський центральний банк та центральні банки країн ЄС, створена передусім для забезпечення стабільності цін. ЄСЦБ розробляє і проводить узгоджену валютну політику країн–уча-